

4. Теория постиндустриального развития Д. Белла [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bibliotekar.ru/istoria-economicheskikh-ucheniy-3/49.htm>.

5. Биков В. Ю. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій єдиного інформаційного простору системи освіти України: монографія / [В. В. Лапінський, А. Ю. Пилипчук, М. П. Шишкіна та ін.]; за наук. ред. проф. В. Ю. Бикова – К. : Педагогічна думка, 2010. – 160 с.

6. Винер Н. Кибернетика, или управление и связь в животном и машине / Н. Винер. – Москва: Наука, 1983. – 344 с.

7. Макроекономічні показники України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/country/ukraine?locale=uk>.

8. Макроекономічні показники Польщі [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/country/poland>.

9. Рейтинг ведення бізнесу Doing business [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/rankings>

10. Закон України про Порядок функціонування веб-сайтів органів виконавчої влади [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1022-02>.

11. Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://rada.gov.ua/>.

12. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.sejm.gov.pl/>.

13. Parliament of Australia [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://www.aph.gov.au/Visit_Parliament/Whats_On.

14. Plan your Visit page [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://www.aph.gov.au/Visit_Parliament/Plan_your_Visit.

15. U.S. Senate [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.senate.go>.

СТРУКТУРНІ ЗМІНИ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНИХ ЯВИЩ ТА ПРОЦЕСІВ STRUCTURAL CHANGES IN THE SYSTEM OF ECONOMIC PHENOMENA

Доведено, що структура економіки впливає на ефективність використання усіх видів економічних ресурсів. Наведено підходи до аналізу структури економіки. Порівняно структуру економіки України з рекомендованими значеннями, які характеризують постіндустріальне суспільство. Розглянуто деякі структурні зрушення, направлені на забезпечення оптимальної та стійкої структури економіки України.

Ключові слова: структура економіки; постіндустріальне суспільство; структурні зрушення; державна політика; модернізація.

Доказано, что структура экономики влияет на эффективность использования всех видов экономических ресурсов. Представлены подходы к анализу структуры экономики. Проведено сравнение структуры экономики Украины с рекомендованными значениями, которые характеризуют постиндустриальное общество. Рассмотрены некоторые структурные

сдвиги, которые направлены на обеспечение оптимальной и стойкой структуры экономики Украины.

Ключевые слова: структура экономики; постиндустриальное общество; структурные сдвиги; государственная политика; модернизация.

It has been proved that the structure of the economy affects the efficiency of all economic resources. An approach to analyzing the structure of the economy. The structure of the economy in Ukraine has been compared to recommended values that characterize post-industrial society. It is substantiated that it is necessary to distinguish between the effectiveness of structural changes in the economy and the effectiveness of the economic structure itself. Some structural changes have been grounded; they are aimed at ensuring optimal and sustainable economic structure in Ukraine.

Key words: the economic structure; the post-industrial society; structural changes; public policy; modernization.

УДК: 339.166:339.37

Марков Б.М.

к.е.н., докторант
Університет імені Альфреда Нобеля

Постановка проблеми. Економічне зростання та стабільність розвитку національних економік залежить від ступеня розвиненості та ефективності структури. Відтак, повноцінне функціонування національної економіки як системи потребує підтримання певної пропорційності між її окремими складовими – підсистемами.

Структура економіки – це система, що складається із взаємозалежних і взаємодоповнюючих елементів; це сукупність пропорцій суспільного виробництва; це діалектична єдність кількісної і

якісної сторін. І якщо кількісна сторона включає різні ланки економіки, то якісна сторона – характер зв'язків між ними основними ланками економіки.

Як зазначає Коломицева О.В., структура економіки складається під впливом тривалих процесів суспільного поділу праці, розвитку ринку й процесів конкуренції, науково-технічного прогресу, зростання й ускладнення потреб людей, масштабів і обмежень первинних виробничих ресурсів, урахування зовнішньоекономічних факторів [1, с. 162].

Питання структуризації економіки є складне і комплексне, тому що включає взаємозв'язки і взаємозалежності між окремими елементами економіки у процесі їх змін та розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Національна економіка, сутність, принципи та значення структуризації економіки досліджуються багатьма науковцями такими, як: Амоша О., Беляєв О., Бункіна М., Голікова Т., Градов А., Гринів Л., Кваснюк Б., Кобзистий М., Коломицева О., Крючкова І., Пирог О., Чайка Ю. та інші [2-13].

Проте, і досі не визначено оптимальну економічну структуру економіки України, не встановлено пріоритети структурних зрушень та ключові завдання, направлені на підвищення ефективності національної економіки.

Постановка завдання. Відповідно метою статті є дослідження методологічних аспектів структуризації економіки України та визначення пріоритетних структурних зрушень.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Економіка держави являє собою складну структуровану систему, в якій окремі елементи знаходяться у відповідних взаємозв'язках, визначаючи тим самим якість функціонування системи загалом, змінюючи структурні пропорції, держава створює сприятливі умови для досягнення відповідних соціально-економічних цілей та ефективного і стабільного функціонування економіки, вирішення цих проблем потребує програмного забезпечення та безпосередньо державного регулювання, про що свідчать також світова теорія і практика переходу економічних систем до нового якісного стану [5].

Економічне життя суспільства складне і суперечливе. Воно являє собою багатогранну і багаторівневу структуру. Тому ця особлива сфера в економіці – є об'єктом вивчення відповідної системи економічних наук.

Економіка виникла набагато раніше, ніж наука про неї. Протягом багатьох тисячоліть люди господарювали, опираючись на досвід попередніх поколінь. Знання носили емпіричний характер, не були узагальнені і синтезовані в єдину наукову систему. Попередниками наукової економіки були філософія і соціологія.

Економіка як наука, тобто як систематизоване знання про сутність економічних явищ і процесів, почала оформлятися лише в XVI – XVII ст. У цей же період розпочинається і процес диференціації знань. У даний час економічна наука – це система економічних наук, яка безперервно поповнюється.

За минулі роки ринкових трансформацій, на жаль, не вдалося сформувати і реалізувати науково об'ґрунтовану, стратегічно вивірену структурну політику. Навпаки, через важкий перебіг здійснюваних соціально-економічних перетворень, структурні проблеми фактично стали ще серйознішими, ніж на початку 90-х років. Насам-

перед це стосується відтворювальної, технологічної, галузевої, продуктової, експортно-імпоротної структури промислового виробництва як провідного сегмента національної економіки. Відкритість економіки, лібералізація основних економічних процесів, перебудова механізмів державного управління, розвиток таких негативних явищ, як тінізація та криміналізація господарської діяльності, спричинили, без перебільшення, структурну деградацію: втрачено серйозні позиції у машинобудуванні та електротехнічній галузі, суттєво погіршилася структура продукції у металургії; майже зникла легка промисловість – соціально важливий сегмент промислового комплексу [3].

Потребують осмислення й аналізу процеси інституційних структурних змін, пов'язані з приватизацією та роздержавленням формуванням нових інтегрованих утворень, становленням підприємництва тощо. З огляду на сучасні тенденції і закономірності соціально-економічного розвитку саме якість інституційної структури та відповідних механізмів взаємодії суб'єктів господарювання набувають вирішального значення.

У нинішніх кризових умовах різко актуалізується питання специфіки структурних змін у вітчизняній економіці. З теоретичної, методологічної та практичної точок зору дослідження цих змін та особливостей їхнього перебігу в економіці України дає можливість об'ґрунтувати основні напрями і способи здійснення прогресивних структурних перетворень.

Досягнення цієї мети вимагає розв'язання низки завдань [3]:

Визначення феномену структурної зміни в економіці, його змісту, форм прояву та функцій і причин;

– класифікація структурних змін та структурних зрушень в економіці, виявлення їхніх кількісних та якісних характеристик і дослідження закономірностей їхньої взаємодії;

– аналіз впливу змін і зрушень у структурі економіки на динаміку основних макроекономічних показників;

– дослідження особливостей і перспектив структурних змін у сучасній українській економіці та розробка стратегії і політики формування прогресивної структури національної економіки.

Теоретико-методологічною основою аналізу структуризації економіки України на початку XXI ст. є виділення критеріїв понять "структурні зміни" і "структурні зрушення" в економіці із маси інших економічних явищ і процесів, оскільки у дослідженнях учені-економісти зазначені поняття часто плутають. Встановлення ж справжнього взаємозв'язку між змінами і зрушеннями в економіці передовсім вимагає розгляду такого висхідного й водночас ключового поняття, як "економічна структура".

Структура (лат. *structura* – побудова) є внутрішньою формою організації елементів системи, сукупністю сталих взаємозв'язків між її частинами, що забезпечують цілісність, функціонування і розвиток будь-якої системи [7, с. 45].

Структура як загальнонаукове поняття відображає певну форму розташування елементів та характер взаємодії їхніх сторін і властивостей. Як вдало висловився природознавець А.М. Молчанов, «структура є наслідком учорашньої кінетики» [11], тобто структура є підсумком руху елементів цілого, результатом їхньої організації. І в цьому розумінні структура виступає законом зв'язку елементів. Саме завдяки структурі система відтворює себе, як таку, й існує певний термін у відносно незмінному вигляді.

Елементи і структура системи взаємно обумовлюють один одного. Зміна елементів цілого, їхньої кількості та якості тягне за собою зміну структури, а поява нової структури зумовлює відповідні зміни її елементів, їхніх властивостей, якісних і кількісних характеристик.

Структура аж ніяк не є інваріантним аспектом системи. Елементи, що її утворюють, мають тенденцію до постійної зміни. І коли кількісні зміни системи виходять за межі міри, вони викликають зміни якісні, що повсякчасно виступають, як зміни структури будь-якої системи.

Отже, структурні характеристики економічної системи так чи інакше змінюються через певний проміжок часу, але переважною мірою вони виражають сталість і спадковість, а відтак, – цілісність і системність відтворювальних процесів.

На певному рівні розвитку збільшення невідповідності структури тим елементам, що вже змінилися, робить її несумісною із зазначеними елементами, через що відбувається злам старої структури і утворення нової побудови, з новими функціями. Формування нової структури свідчить про перехід того чи іншого утворення у новий якісний стан, на новий рівень розвитку.

Кожна існуюча система є поліструктурною, тобто має структурні рівні. Так, економічна система характеризується галузевою (за видами економічної та промислової діяльності), секторальною, регіональною, інституціональною тощо структурою. У свою чергу, кожному структурному рівню економічної системи відповідає певна структура об'єктів. Залежно від цілей дослідження може розкриватися чи один, чи інший компонент структури. При цьому структура будь-якої системи є більш сталою, ніж її окремі складові, властивості та рівні [3].

Разом із тим структурні зміни у системі тягнуть за собою зміни властивостей її елементів, які підлягають загальним законам розвитку системи як цілого. При цьому ціле, маючи властивість інтегративності, не зводиться до частин (елементів),

а характеризується новими якостями і властивостями, не притаманними окремим частинам (елементам). Ця особливість взаємодії частин і цілого призводить до виникнення нового у процесі розвитку: появи нових типів цілісності, виникнення нових структурних рівнів та їхньої ієрархічної співпорядкованості, коли у суспільно-економічних системах властивості їхніх частин повністю визначаються властивостями цілого.

Викладені вище загальні закономірності взаємодії у триаді «система-структура-елемент» спрацьовують і у такій специфічній триаді, як «економічна система-економічна структура-елемент економіки».

У сфері економіки поняття «структура» застосовується до різноманітних економічних підрозділів: домашніх господарств, підприємств, секторів, видів економічної і промислової діяльності (галузей), регіонів, народногосподарських комплексів, національних економік, наднаціональних та міжнародних економічних утворень.

Найбільш чітко й предметно стан економічної структури як певного взаємозв'язку, взаємного розміщення частин цілого виражають пропорції, завдяки котрим визначається значення тієї чи іншої складової національної економіки або якого-небудь економічного агрегату. Отже, якщо коротко, економічна структура – це система пропорцій і зав'язків, притаманних економіці.

Економічна структура як сукупність сталих зав'язків між елементами економічної системи, які забезпечують збереження та утримання її основних властивостей за різних зовнішніх і внутрішніх змін, визначає довгострокові характеристики тієї чи іншої економічної одиниці, що розглядається. У зв'язку з цим вона є поняттям, проміжним між «економічною системою» та «економічним режимом» (устроєм, методом правління встановленим порядком економічного життя, у тому числі через структурну (промислову) політику). Втілюючи економічні й технічні умови організації господарської діяльності, економічна структура встановлює загальні рамки економічної активності, а економічний режим виступає однією із характерних компонентів структури даної економіки [11, с. 574].

Структура економіки тієї чи іншої країни є комплексом виробництв, що виник на основі поєднання суспільного поділу праці, природних ресурсів, історичних традицій та територіальної специфіки. Складність структури національної економіки визначається не лише через такі поняття, як вид економічної діяльності (галузь), сектор економіки тощо. Залежно від відносин власності, що склалися у національній економіці, виділяються такі сектори, як приватний, державний, кооперативний. Останнім часом поняття «сектор економіки» використовується й у зв'язку з особливостями сучасного суспільного поділу праці. Так у науковій

літературі виділяється «реальний сектор економіки» як сукупність видів економічної діяльності, де виробляються товари і матеріальні послуги, «сектор послуг» та «фінансовий сектор».

Структурні зміни в економіці є змінами пропорцій між елементами економічної системи упродовж певного часу.

Зміни у структурі економічної системи відбуваються під впливом різних економічних і позаекономічних факторів та процесів управління. Наприклад, зміни у співвідношенні виробництва товарів і послуг, засобів виробництва і предметів споживання, прискорене зростання одних видів економічної діяльності та уповільнене – інших, перерозподіл інвестицій – усе це призводить до змін і зрушень в економічній структурі [4].

Розглядаючи взаємозв'язок структурних змін в економіці та динаміку зростання національної економіки, цілком очевидно, що економічне зростання тісно пов'язане зі структурними змінами в економіці, які, у свою чергу, є наслідком різних темпів зростання елементів економічної системи.

Зміни в економічній структурі відбуваються насамперед під впливом суспільних потреб, що змінюються, та через нагромадження капіталу.

Безпосередньою причиною структурних змін в економіці є розвиток системи суспільних потреб. Зміни у структурі потреб, опосередковуючи появу одних, згасання та зникнення інших потреб, викликають необхідність відповідних структурних змін.

Серед причин, що впливають на формування самих потреб, а через них – на структурні зміни в економіці, можна виділити такі: науково-технічний прогрес, суспільний поділ праці та її подальша спеціалізація, інноваційні цикли, розвиток відносин власності економічна політика держави та зовнішньоекономічні зв'язки національних господарств. При цьому одні причини детермінують структурні зміни з боку продуктивних сил, а інші – з боку економічних відносин.

Структурні зміни в економіці є також наслідком появи нових продуктів, нових методів виробництва, освоєння нових ринків збуту і нових джерел сировини, зміною ринкової ситуації загалом. Тобто завжди має місце несталість, рухливість, позитивна чи негативна динаміка економічного розвитку, що зумовлюється стихійним механізмом ринкової економіки, який не забезпечує рівновагу між опитом і пропозицією. Звідси випливає необхідність державного регулювання економіки для забезпечення її сталості. Суттєво важливим інструментом такого регулювання є державна структурна політика.

Неповномірною динамікою структурних змін виражається через різну швидкість зміни відносних кількісних характеристик структурних елементів (прискорення або гальмування), різні часові лаги й різну спрямованість вказаних динамічних процесів.

Унаслідок цього відбувається якісне перетворення взаємозв'язків між елементами структури, змінюються основні пропорції економічної системи.

Структурні зміни можна розглядати у широкому і вузькому розумінні. У вузькому розумінні – це зміни у продуктово-галузевій структурі економіки. У широкому ж розумінні до цих змін слід додати й зміну у складі виробництва і споживання ресурсів: інвестиції і основного капіталу (галузева, технологічна, вікова та інші структури), трудових ресурсів, матеріальних та енергетичних ресурсів.

Взаємодіючи одна з одною, структурні зміни в економіці можуть як підсилюватися, так і послаблюватися. За різних інших умов накладання односпрямованих структурних змін підсилює результуючу зміну у структурі економіки, а різноспрямованих (протилежних) – послаблює [3, с. 49].

Будь-яка зміна у побудові економічної системи має структурний характер. Найбільш значущі якісні зміни у структурі економіки класифікуються, як економічні зрушення. Вони виступають опорою, каркасом формування нової якості продуктивних сил і техніко-виробничих відносин. Відтак, зміни і зрушення в економічній системі не можуть не розглядатися, як базові поняття у дослідженні економічних процесів. Виходячи з цього, теоретичний аналіз структурних змін і структурних зрушень в економіці цілком правомірно може бути віднесений до ряду методології економічного дослідження.

Отже, структурні зрушення в економіці є якісними змінами взаємозв'язків між зіставними елементами економічної системи, обумовленими нерівномірною динамікою співвідношення їхніх кількісних характеристик. При цьому можна визначити межі, переступивши які, зміна у структурі економіки переростає у структурне зрушення. Дані межі слід розглядати з точки зору філософського закону переходу кількості у якість. Виходячи з цього, можна стверджувати, що структурні зрушення є різновидом структурних змін. При цьому структурні зміни виступають як родові поняття, де структурні зрушення – як видові. А отже, не усяке змінне структури економіки може розглядатися, як її структурне зрушення.

Під зіставними розуміються елементи, які належать одному рівню економічної системи. Отже, говорити про структурні зрушення можна тільки по відношенню до однорідних шарів або зрізів економічної структури [3, с. 50].

Суть структурних зрушень – процес забезпечення відповідності змін у структурі суспільних потреб змінам у структурі алокації й розподілу факторів виробництва. Врешті-решт будь-яке структурне зрушення є тим чи іншим перерозподілом ресурсів (у більш вузькому плані – факторів виробництва) між вказаними елементами економічної структури. У кожному конкретному випадку можна виділити межі, коли зміна у структурі економіки переростає у структурне зрушення.

Структурне зрушення як економічний процес може бути зіставлений з іншими динамічними процесами, які відбуваються у господарській системі: циклами, коливаннями та збуреннями. Та на відміну від коливань і збурень, характерними особливостями структурних зрушень є їхня незворотність та змінність у системі суспільних потреб, – якості, непідвладні збуренням і поверховим коливанням. Стосовно технологічних та економічних циклів, то вони, поза сумнівом, супроводжуються зрушеннями у господарській структурі і є системами структурних зрушень різної (спад – піднесення) спрямованості.

Незворотною складовою структурних зрушень у довгостроковому плані є прогресивне економічне зростання (= економічний розвиток), зумовлене загальним економічним законом задоволення потреб.

Структурні зрушення в економіці мають кількісну та якісну визначеність. Якісна характеристика структурних зрушень в економіці передовсім відображає їхню орієнтацію на науково-технічний і соціально-економічний прогрес. Прогресивними зрушеннями слід вважати лише ті зміни, які врешті-решт приводять до підвищення економічної та соціальної ефективності національної економіки.

Слід розрізняти ефективність структурних змін в економіці та ефективність самої економічної структури. Структура економіки визнається ефективною, якщо має місце зростання основних макроекономічних параметрів функціонування економіки, а також відповідність виробленої продукції потребам суспільства. Відображаючи динамічну складову структурного розвитку, ефективність структурних змін показує, наскільки швидко структурні зміни досягають цілі, наскільки вони підвищують ефективність структури економіки загалом, ведуть до якомога повного задоволення зростаючих потреб при мінімумі витрат на їхнє здійснення.

Структурні зміни в економіці можна виміряти, розглядаючи динаміку зміни питомої ваги і частки відповідної структурної складової у певній економічній сукупності.

Структурні зміни і відповідні їм індикатори можна аналізувати на основі порівняння суміжних періодів, даючи зведену кількісну оцінку структурних змін на одному кроці у часі. Це дає змогу провести аналіз інтенсивності структурних змін, тобто виявити, у якому із послідовних інтервалів часу структура сукупності зазнала більш значної зміни, а у якому – менш значної. На передній план тут виходить часовий аспект: першорядним є визначення характерних періодів структурних змін, тобто виявлення, коли саме розпочався, закінчився, прискорився, уповільнився, мав кульмінацію тощо той чи інший період структурних змін.

Інший підхід до аналізу структурних змін та відповідних їм індикаторів ґрунтується на порівнянні будь-яких періодів. Надання кількісної оцінки структурним змінам за відповідний час дає змогу

проводити аналіз поступальності структурних змін, тобто встановлювати, якою мірою на них впливає тенденція, а якою мірою вони є результатом лише нерегулярних коливань.

Висновки з проведеного дослідження. Аналіз інтенсивності структурних змін не дозволяє судити про міру їхньої поступальності, оскільки при помірній інтенсивності, але послідовні і у певному напрямі, вони у змістовному плані можуть важити значно більше, ніж інтенсивні зміни, викликані лише нерегулярними коливаннями без ясно вираженої тенденції. Аналіз же поступальності структурних змін покликаний відповісти на запитання, чи стала структура іншою. Для вирішення двох розглянутих задач досліджується одна й та ж сукупність у різні періоди часу, поза її зв'язком з іншими сукупностями та без залучення іншої додаткової інформації.

Для здійснення аналізу спрямованості структурних змін, окрім даних про динаміку системи, що досліджується, слід залучити додаткову інформацію – наприклад, через завдання виділеної структури (зовнішньої, еталонної, нормативної тощо): це дає змогу проаналізувати динаміку структурних розбіжностей між поточною і виділеною структурою й оцінити першу. Вирішення завдання аналізу структурних змін дозволяє отримати оцінку структури у кожній досліджуваній момент часу, тобто оцінити як саме масштаб якості, так і його динаміку.

У випадку структурних змін макrorівня порівняльними структурними елементами та зрізами економічної структури передовсім мають бути найважливіші пропорції у виробництві та споживанні валового випуску та його складових – проміжного споживання і ВВП.

Незважаючи на те, що в макроекономічному моделюванні використовуються економічне обґрунтування факторів зростання та емпірично визначені характеристики циклічних коливань, між змодельованими та реальними процесами спостерігаються істотні розбіжності. Саме тому використовувана на практиці методологія прогнозування економічної динаміки на базі емпіричних характеристик далеко не завжди відповідає вимогам теорії.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Коломицева О.В. Економічний зміст структурних зрушень та їх вплив на стабільність розвитку економіки / О.В. Коломицева // Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія : Економічні науки. – Вип. 22. – 2009. – С. 160–164.
2. Амоша О. Промислова політика України: концептуальні орієнтири на середньострокову перспективу / О. Амоша, В. Вишневецький, Л. Збаразська // Економіка України. – 2009. – № 11. – С. 4–13.
3. Беляев О.О. Економічна політика : [навч. посіб.] / О.О. Беляев, А.С. Бебело, М.Л. Діба. – К. : КНЕУ, 2004. – 287 с.

4. Бункина М.К. Национальная экономика: Учебник для вузов / М.К. Бункина. – М.: Издательство «Палеотип»: Издательский Дом «Деловая литература»: Издательство «Логос», 2002. – 488 с.

5. Голюкова Т.В. Державне управління територіальним економічним розвитком: теорія і практика: Монографія / Т.В. Голюкова. – К.: Вид-во НАДУ, 2007. – 296 с.

6. Градов А.П. Национальная экономика / А.П. Градов. – 2-е изд. – СПб.: Питер, 2005. – 240 с.

7. Гринів Л.С. Національна економіка: Навч. посібник / Л.С. Гринів, М.В. Кічурчак. – Львів: «Магнолія 2006», 2008 – 464 с.

8. Кваснюк Б. Структурна перебудова економіки та її ресурси / Б. Кваснюк // Економіка України. – 2003. – № 11. – С. 18–28.

9. Кобзистий М.О. Інституціональні умови реалізації структурних зрушень у трансформаційній еко-

номії / М.О. Кобзистий // Науково-технічна інформація. – 2005. – № 2. – С. 34–38.

10. Крючкова І. В. Структурні чинники розвитку економіки України / І. В. Крючкова. – К.: Наук. думка, 2004. – 317 с.

11. Молчанова А.М. Возможная роль колебательных процессов в эволюции // Колебательные процессы в биологических и химических системах. – М., 1967. – 625 с.

12. Пирог О.В. Адаптація структури національної економіки України до вимог постіндустріального суспільства / О.В. Пирог // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2011. – № 698. – С. 93–103.

13. Чайка Ю. М. Дослідження взаємозв'язків складових структури національної економіки (на прикладі аналізу галузевої структури) / Ю. М. Чайка // Вісн. Криворіз. екон. ін-ту КНЕУ. – 2009 – № 2 (18). – С. 12–21.

НАСІННИЦТВО ВИСОКИХ ГЕНЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ

SEED GROWING OF HIGH GENERATIONS IN UKRAINE: TENDENCIES AND DEVELOPMENT PROBLEMS

У статті аргументовані сучасні завдання основних ланок системи насінництва польових культур в Україні. Проаналізована класифікація насіння у відповідності до вимог чинного законодавства, зосереджена увага на особливості насіння високих генерацій як об'єкта інтелектуальної власності. Проаналізовано структуру Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2017 р. Надано оцінку основним параметрам виробництва насіння у державних спеціалізованих підприємствах мережі НААН України. Запропоновані основні напрями перспективного розвитку насінництва високих генерацій як інноваційної галузі агропромислового комплексу України.

Ключові слова: насіння високих генерацій, виробництво, сорт, насінництво, урожайність.

В статье аргументированные современные задачи основных звеньев системы семеноводства полевых культур в Украине. Проанализирована классификация семян в соответствии с требованиями действующего законодательства, сосредоточено внимание на особенностях семян высоких генераций как объекта интеллектуальной собственности. Проанализирована структура Государственного реестра сортов

растений, пригодных для распространения в Украине на 2017 год. Дана оценка основным параметрам производства семян в государственных специализированных предприятиях сети НААН Украины. Предложены основные направления перспективного развития семеноводства высоких генераций как инновационной отрасли агропромышленного комплекса Украины.

Ключевые слова: семена высоких генераций, производство, сорт, семеноводство, урожайность.

The modern tasks of the main links of the seed production system of field crops in Ukraine are argued. The classification of seeds in accordance with the requirements of the current legislation is analyzed; the focus is concentrated on the peculiarities of high generation seeds as an object of intellectual property. The structure of the State Register of Plant Varieties, suitable for distribution in Ukraine in 2017 is analyzed. The main parameters of seed production in the state specialized enterprises of NAAS of Ukraine are assessed. The main directions of the perspective development of high generation seed production as the innovative branch of the agroindustrial complex of Ukraine are proposed.

Key words: high generation seeds, production, variety, seed growing, yielding capacity.

УДК 338.43

Орлов В.В.

здобувач кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку агропромислового комплексу та думка практиків доводять, що одним із найбільш дієвих важелів підвищення кількісних та якісних показників виробництва продукції рослинництва в Україні, особливо зернових культур, є використання у якості посівного матеріалу насіння високих генерацій.

В умовах інтеграції України до ЄС роль елітного насінництва буде невідмінно зростати, що ставить нові завдання перед державою. Проте, не зважаючи на позитивні кроки на шляху удосконалення насінницької галузі, в Україні ще існує низка невирішених актуальних питань у цій надзвичайно важливій галузі агропромислового комплексу України.